

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ,
СПОРТУ І ЗДОРОВ'Я

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

2024 р.

УДК 37.016:613]:005.745
0-72

Матеріали VI Міжнародного симпозиуму «Освіта і здоров'я підрастаючого покоління»: Зб. наук. Праць / За ред. Білик В.Г. Вип. 6. К.: Алатон, 2024. 227 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Андрущенко Віктор Петрович – ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академік НАПН України, Член кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор.

Тимошенко Олексій Валерійович – декан факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Білик Валентина Григорівна – завідувачка кафедри здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

ISBN 978-617-7834-38-9

© Редакційна колегія, 2024
© Автори статей, 2024
© Видавництво «Алатон», 2024

ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ У ЦЕНТРАХ «ІНВАСПОРТУ»

Бобровник Лариса Петрівна

асистент кафедри фізкультурно-спортивної реабілітації та спортивних і рухливих ігор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Кабиченко Анастасія Юрївна

студент 2 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Філатова Зоя Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізкультурно-спортивної реабілітації та спортивних і рухливих ігор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Київський міський центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» займається розвитком фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, надає послуги з фізкультурно-спортивної реабілітації та координує роботу ДЮСШ, спортивних клубів, комунальних закладів та громадських організацій.

Станом на 2016 рік, до системи закладів фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» входили 25 регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт», 80 їх відділень в регіональних та місцевих центрах, 24 дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів і 148 фізкультурно-оздоровчих клубів. Спортсмени, які мають порушення слуху вважаються «невидимими» людьми з особливими потребами, адже вони не користуються інвалідними візками, в них немає незвичайної ходи чи протезів. Проте, така інвалідність має глибокий вплив на розвиток спортсмена в житті загалом, і в спортивній діяльності безпосередньо.

В.М. Шевченко зазначає, що слух є одним з найважливіших органів почуттів, що впливають на розвиток та формування поведінки, а також характеру спортсмена. Завдяки слуху, спортсмени розпізнають голоси, вчаться імітувати звуки і відповідно починають говорити. Саме слух, в перші роки життя дає можливість інтелектуального розвитку спортсмена, орієнтуватися, чути сигнали небезпеки, спілкуватися з оточуючими та здобувати комунікативні навички [3, с. 440].

За Міжнародною медичною класифікацією встановлені 4 ступеня порушення

слуху: 1 ступінь – менше 40 дБ; 2 ступінь – 40–55 дБ; 3 ступінь – 55–70 дБ; 4 ступінь – 70–90 дБ. В основі розроблених класифікацій лежать як здатність спортсмена з порушеннями слуху сприймати мову на тій чи іншій відстані від мовця, так і критерії перевірки гучності в дБ.

А.Р. Goldstein вважає, що адекватним подразником слухового аналізатора є звук, який являє собою коливальні рухи середовища (повітря, води, земля тощо) [4]. Розрізняють природні й технічні звуки, які надають інформацію про положення в просторі об'єктів природи і технічних приладів. Весь комплекс цих звуків забезпечує адекватне уявлення людини про оточуючу дійсність і правильну орієнтацію в просторі [4].

В.Г. Саєнко вважає, що особливу групу складають звуки мовлення, які набувають переважно комунікативного навантаження [1, с. 432]. Звуковий сигнал є одним із основних носіїв інформації під час спілкування людей. Звук як об'єкт слухового сприймання в своїй основі має комунікативну спрямованість. У процесі соціального розвитку людей склалась система звукових кодів мовлення, яку називають фонетичною. Саме вона організовує звуки мовлення, що сприймаються людиною, у складну систему їхнього сприймання. Засвоєння людиною однієї з найважливіших для людини знакових систем (фонематичної) обумовлює активне оволодіння дитиною звуковою стороною мовлення. Звукове мовлення, яке формується на основі повноцінного звукового сприймання, виступає важливим засобом спілкування і пізнання навколишнього світу [1].

Л.П. Сергієнко визначає, що порушення функцій слухового аналізатора призводить до цілого ряду вторинних відхилень і насамперед до затримки в мовному розвитку [2]. Мова виступає як засіб взаємозв'язку спортсменів з навколишнім світом. Порушення такого зв'язку призводить до зменшення обсягу одержаної інформації, що позначається на розвитку всіх пізнавальних процесів, і тим самим впливає і на процес оволодіння всіма видами рухових навичок [2].

Т.А Меггу визначає, що у структурі всієї туговухості 91,4% цієї патології складають сенсоневральні порушення, 7,1% – кондуктивні [5]. В останні роки відмічається тенденція до змішування цих форм. Основними причинами, які призводять до кондуктивної туговухості, є захворювання зовнішнього слухового проходу, барабанної порожнини і слухової труби (в тому числі і вади розвитку). В більшості випадків туговухість і глухота носить сенсоневральний характер. Активне раннє втручання при активному ранньому виявленні з порушеннями слуху є основою ефективності реабілітації спортсменів з вадами слуху [5].

N. Villani вважає, що темпи слухомовленнєвого розвитку та особливості мовленнєвого спілкування визначаються не стільки ступенем збереження слухової функції дитини, скільки умовами організації виховання і навчання спортсменів [6]. Своєчасний, поступовий та ефективний розвиток дитини з порушеним слухом є наслідком кваліфікованої корекційно-педагогічної роботи, в якій є кілька основних аспектів: по-перше, рання діагностика та двостороннє слухопротезування (виступають основою формування бінауральної слухової системи), забезпечуючи високий рівень розвитку слухового сприймання. По-друге, спортсмен з порушеннями слухової функції має перебувати у мовному середовищі, що сприяє розвитку усного мовлення. По-третє, обов'язкове використання в корекційних заняттях навчальних комп'ютерних програм, які зазвичай є цікавими, пізнавальними, спеціально призначеними для розвитку слухового сприймання та формування мовлення [6].

Фізкультурно-спортивна реабілітація спортсменів з порушенням слуху у центрах

«Інваспорту» включає індивідуалізовані підходи, орієнтовані на конкретні потреби кожного пацієнта. Індивідуалізовані підходи в фізкультурно-спортивній реабілітації спортсменів з порушенням слуху у центрах «Інваспорту» гарантують оптимальне використання ресурсів і методів для досягнення найкращих результатів. Забезпечуючи належне увагу до унікальних потреб кожного спортсмена, ці підходи дозволяють розробляти індивідуалізовані тренувальні програми, враховуючи рівень фізичного здоров'я, рівень функціональних можливостей та особисті цілі. Це створює сприятливі умови для ефективного відновлення та підвищення спортивної майстерності кожного спортсмена з порушенням слуху. Крім того, індивідуалізовані підходи дозволяють забезпечити максимальний комфорт та підтримку пацієнтів протягом всього процесу реабілітації. Вони враховують особистість кожного спортсмена, його потреби, бажання та можливості, що сприяє позитивному емоційному стану та мотивації до досягнення успіхів у спорті та житті загалом.

Таким чином, розкрито роль засобів і методів фізкультурно-спортивної реабілітації у відновленні здоров'я спортсменів з порушенням слуху. Вказано, що індивідуальна програма реабілітації повинна включати в себе такі фізичні вправи, як заняття аеробікою та кардіо, силові тренування, спеціальні види спорту (бадмінтон, настільний теніс, стрільба), танці, спортивні ігри та естафети та ін. Крім фізичних вправ, такі програми можуть також включати елементи психологічної підтримки, розроблення навичок саморегуляції та збалансованого життєвого стилю. Масаж відіграє важливу роль у фізкультурно-спортивній реабілітації спортсменів з порушенням слуху. Він може бути використаний для поліпшення рухової активності, зняття м'язової напруги, покращення кровообігу та загалом для підвищення функціональності тіла. Особливість застосування масажу у центрах «Інваспорт» полягає у врахуванні специфічних потреб і можливостей спортсменів з порушенням слуху. Вказано, що засоби і методи фізкультурно-спортивної реабілітації

повинні бути розробленими з урахуванням конкретних потреб і можливостей спортсменів з порушенням слуху. Акцентовано увагу на використанні спеціальних вправ і технік, що дозволяють спортсменам підтримувати та поліпшувати фізичну форму, координацію рухів та розвивати різні групи

м'язів. Ці засоби спрямовані на досягнення максимального рівня фізичного, психологічного та соціального благополуччя спортсменів з порушенням слуху. Вони дозволяють спортсменам зосередитися на своїх спортивних цілях і розвивати свій потенціал у спортивних досягненнях.

Список використаних джерел

1. Саєнко В.Г. Спортивно-педагогічне вдосконалювання зі східних єдиноборств. Київ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 510 с.
2. Сергієнко Л.П. Тестування рухо-вих здібностей спортсменів: Навч. посіб. Київ: «Олімпійська література». 520 с.
3. Шевченко В.М. Сутність кохлеар-ної імплантації в реабілітації спортсменів з порушеннями слуху. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Вип. 23.* С. 289-292.
4. Goldstein A.P., Michaels G.Y. Empathy development training, consequences. New Jersey London. 287 p.
5. Merry T.A guide to the person-centered approach. *Loughton : Gale Centre Publications. S. 257 p.*
6. Villani N., Doublestei J., Martin Z. The MathSigner: an interactive learning tool for American sign language Adamo-Information Visualisation. IV. *Proceedings. Eighth International Conference on Volume, Issue, 14-16 July.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Бобровник Лариса Петрівна

асистент кафедри фізкультурно-спортивної реабілітації та спортивних і рухливих ігор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Литвиненко Андрій Євгенович

студент 2 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Сущенко Людмила Петрівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізкультурно-спортивної реабілітації та спортивних і рухливих ігор УДУ імені Михайла Драгоманова

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, проблема порушень слуху є досить поширеною – від 2 до 5% дітей та підлітків мають ті чи інші вади слухової функції. В Україні щороку народжується близько 400 дітей з тяжкими порушеннями слуху. Втрата слуху негативно позначається на фізичному та психічному розвитку дитини, ускладнює процеси навчання, соціалізації та адаптації.

Застосування засобів і методів фізкультурно-спортивної реабілітації допомагає відновити рухові функції, скоригувати порушення постави, рівноваги, координації, а також сприяє підвищенню рівня фізичного

стану та загального оздоровлення підлітків з вадами слуху. Тому питання щодо особливостей використання засобів і методів фізкультурно-спортивної реабілітації для даної категорії осіб є надзвичайно актуальним.

Проблемі реабілітації підлітків з порушенням слуху присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Н.Г. Байкіна [1], І.В. Хмельницька [5], А.В. Мут'єв [4], О.С. Афанасьєва, І.П. Випасняк, Х. Гуринович [2], J. Deppeler та D. Harvey [6], V. Rajendran, F.G. Roy і D. Jeevanantham [7] та ін.

Порушення слуху у підлітків поділяються на вроджені (спадкова глухота)